

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

„Dus bleef Izaäk in Gerar” (Gen. 26:1-6)

Hongersnood — toevallig?

Izaäk. Eén enkel gezin in heel de wijde wereld. Drager van Gods belofte. Alleen. Kwetsbaar. Zwak. Hoe zwak, dat blijkt: er kwam een hongersnood in het land. In het BELOOFDE land... Zoals in Abrahams dagen, toen Abraham nog maar net in het beloofde land verbleef.

Een gebruikelijk, toevallig natuurverschijnsel? Maar de natuur is geen zelfstandige, persoonlijke macht. Het boek Genesis verhaalt ons van twee machten van meet aan. Beide zijn personen: God en satan. De laatste vergeten we vaak - hij houdt zich vaak verscholen. In Gen. 12:10 v.v. zien we de prille band tussen Abraham (de zegen der volkeren) en Kanaän (de werkplaats van Gods heil) verbroken. Abraham trekt naar Egypte om zich en de zijnen van de hongerdood te redden. In Gen. 26 herhaalt de geschiedenis zich: Izaäk gaat op weg naar Egypte.

Wie wil de geschiedenis van Gods heil ombuigen, op doodspoor zetten? Wie anders dan Gods tegenstander - de mensenmoordenaar van den beginne? Hoeveel mensenlevens dat gaat kosten in Kanaän, raakt hem niet. Hij leeft van de haat - koste wat het (een ander) kost...

Zwakke positie

De zoon der belofte vormt een karavaan en trekt met zijn gezin (Ezau en Jacob) richting Egypte, de korenschuur van toen. Gerar is een halteplaats op de route. Izaäk kan als erfgenaam gebruik maken van de rechten, die Abraham kreeg toegezegd van Abimelech, de koning der Filistijnen. Onderweg verschijnt hem de HERE. Hij is er en waakt. Hij bepaalt de geschiedenis van het heil: daal niet af naar Egypte, vestig u in het land, dat Ik u zeggen zal (vgl. 12:2).

„Dat Ik u zeggen zal...”: God heeft het voor het zeggen. Ook en juist als het gaat om de zoon

DOOR
E. R. POSTMA
EINDHOVEN

der belofte en allen die in zijn verbond delen. Abraham, Izaäk en Jacob mogen groten in Gods rijk heten, niettemin gebruikt God hen - hun leven is onderworpen aan Gods plan. Daarnaast hebben ze zich gevoegd. God heeft Izaäk nog meer te zeggen: vertoef in dit land **als een vreemdeling**. Met dit bevel bepaalt de HERE de positie van de zoon der belofte in het land der belofte. Zijn status wordt die van een rechteloze, onbeschermde, soms vogelvrije vreemdeling. Geen landsbezit, geen verzwagering met de koning van Gerar of wie ook: geen gekochte veiligheid of bescherming. Vreemdeling en (gedulde) bijwoner - meer niet. Alléén tegenover velen. Kwetsbaar. Zwak. Maar hoorde Paulus later God niet zeggen: mijn kracht wordt juist ontplooid in (jouw) zwakheid (2 Cor. 12:9)?

De prijs der lankmoedigheid

Kwetsbaar? Alléén? Maar onderwerpt Izaäk zich aan het bevel, „dan zal Ik met u zijn en u zegenen”, zegt God. Zo wordt „vreemdeling zijn” geen hachelijk waagstuk, maar een zaak van zekerheid des geloofs: Hebreë 11 staat er vol van.

Waarom maakt God het Izaäk zo moeilijk? Waarom geeft Hij hem het land niet meteen, i.p.v. hem te laten leven bij de belofte? Het antwoord ligt in het verleden: de maat der onge-

rechtigheid der Amorieten is nog niet vol (15:12-16). Incidenteel kan dat wel het geval zijn: Sodom en Gomorra. Daar heeft het kwaad de grens overschreden: een duidelijk signaal voor Kanaäns bewoners.

Maar Gods lankmoedigheid, geduld met de Amorieten betekent, zoals wijlen prof. B. Holwerda het formuleerde, ook uitstel der verlossing en dus verzwaring (hongersnood o.a.) voor Izaäks leven. God werkt zijn heil op zijn tijd, rechtvaardig en lankmoedig zelfs tegenover „goddelozen”: zij mochten zich eens (zoals later Nineve) bekeren!

Niet de Amorieten (of wie ook) worden de dupe van Gods heilswerk. Eerder worden dat de kinderen der belofte, des verbonds.

Weliswaar is het heil met het werk van Christus en de komst van de Geest nu al veel verder ontplooid. Maar in de situatie van het vreemdeling-zijn is onder andere omstandigheden nog niet veel veranderd: geliefden, ik vermaan u als vreemdelingen en bijwoners, schrijft Petrus (I, 2:11). Paulus wijst erop dat we burgers zijn van een rijk in de hemelen (Fil. 3:20). Leven bij de belofte kan sommigen tot spotten verleiden: van uitstel komt afstel. Maar, opnieuw Petrus, God is lankmoedig - Hij wil niet dat sommigen verloren gaan, doch dat allen tot bekering komen (II, 3:9).

De weg van het geloof

God laat, ook nu, niemand de dupe worden van de (volle) vervulling van zijn beloften. Hij geeft de wereld de volle tijd. Dus neemt Hij voor de inlossing de tijd. Elke nieuwe generatie zal lankmoedigheid moeten leren: ook dat is een geloofsopdracht.

En dat terwijl Gods geduld in feite verzwaring van het bestaan met zich meebrengt. Weliswaar delen de kinderen des verbonds in Gods herhaalde verzekering: Ik zal met u zijn, u zegenen. Maar „het uitstel van de dreiging (van Gods toorn) voor de één is uitstel der

Inhoud

- 241 Ds E. R. Postma,
„Dus bleef Izaäk in Gerar” (Gen. 26:1-6)
- 242 Ds A. Koers,
In memoriam ds K. Doornbos
- 243 D. W. L. Milo,
Grote mannen
- 244 L. v. Zwieten-Meulink,
Boekbespreking
- 245 Drs W. G. Rietkerk,
Christelijke toekomstverwachting (4 - slot)

belofte voor de ander” (B. Holwerda). Aan Izaäk en de zijnen ging de hongersnood niet voorbij: hij mocht niet eens naar Egypte, zoals Abraham. Hij kreeg de last van het vreemdeling-zijn in eigen beloofd land opgelegd.

In het verlengde daarvan ligt ook ons vreemdeling zijn. Misschien nog treffender dan bij Izaäk: ons is de hele wereld beloofd. Tegelijk delen we in alle ellende die over en door de wereld gaat. En wij kunnen noch mogen ons heil ergens anders zoeken.

Daarmee wordt een zware wissel getrokken op ons geloof. Maar „het geloof is de enige weg tot de erfenis”.

Dat ervoer Abraham - God wijst Izaäk op hem - toen hij het schijnbaar absurde bevel kreeg, de zoon der belofte te offeren. Zijn geloof werd gestaald. Izaäk gaat in de weg van zijn vader: dus bleef Izaäk in Gerar - een geloofsbeslissing. Een waardige zoon van Abraham, de vader aller gelovigen. Mogen wij, niet door afkomst maar door geloof, waardige kinderen van Abraham blijken. Gehoorzaam, vol lankmoedigheid, de vreemdelingschap aanvaardend. En gelovend: wij zullen het aardrijk beërven.

IN MEMORIAM DS K. DOORNBOS

Toespraak bij de begrafenis van Klaas Doornbos,

02.10.1893-30.07.1986, van 18 maart 1934 tot 1 oktober 1963 predikant te Wormer.

We zijn hier bij elkaar voor de begrafenis van een groot man. Een man, erg belangrijk voor de Gereformeerde Kerk te Wormer. Die hier 30 jaar predikant geweest is. Van zijn veertigste tot zijn zeventigste. Niet dat hij hier nooit weg gekund heeft. Nooit een beroep gehad. Neen. Hij wilde geen beroep. Wormer was zijn gemeente. De grote liefde van zijn hart. Hij is hier gekomen om hier niet weer weg te gaan. Zoals men wel heeft gezegd: hij heeft zijn spa meegenomen. Zo bleef hij hier ook na zijn emeritering wonen. Témidden van zijn kinderen, zoals hij de gemeenteleden vaker noemde. Maar iemand die zo'n plaats gekregen had in het midden van zijn gemeente, dat hij gewoon de dominee van Wormer bleef. Zo heb ik wel vaker meegemaakt dat gemeenteleden zeiden: dominee zei laatst nog... en dan was jij niet die dominee, dat was dominee Doornbos. Wat dat betreft hebben ds Algra eerst en ik daarna ergens in de schaduw van ds Doornbos gestaan. Hij was de dominee. Jij ook wel, maar hij eerst. Maar dat lag verder niet aan hem. Laat dat gezegd zijn. Want je hebt natuurlijk wel vrees, dat had ik en dat zal ds Algra ook gehad hebben, als een emeritus-predikant van dat kaliber in de gemeente blijft wonen. Maar hij liet jou volledig de dominee van Wormer zijn. Zo nergens iets ten kwade van je zeggend. Zo alleen maar jouw werk ondersteunend. Zo loyaal. Wat dat betreft was hij ook groot. Allermínst kleingeestig. Je hoefde niet bang te zijn dat iemand tegen jou bij hem steun kon vinden. Hij stond achter je. Wat dat betreft was het goed „in zijn schaduw” te staan. Dat was beschuttend, beschermend. En ik kan u wel zeggen, dat ik het als een soort koninklijke onderscheiding ervaar, dat hij kortgeleden eens zei: voordat ik er niet meer ben, wil ik u toch zeggen, dat ik blij ben met mijn opvolgers, met ds Algra en met u. Steek dat maar even in je zak. Maar dat was hij. Ik ken collega's, die wel andere emeriti-predikanten hebben meegemaakt. Laat mij dan maar in de schaduw van ds Doornbos gestaan hebben.

Maar zo was hij 30 jaar predikant van Wormer. 30 jaar waarin hij grote invloed uitoefende.

DOOR A. KOERS WORMER

Een hele gemeente vormde. Groot van verstand, scherp van onderscheidingsvermogen, begaafd in het helder uiteenzetten van de dingen. Een zelfstandig denker. Geen partijman, geen naprater. Diep ervan doordrongen dat de Here Christus hem op deze plaats had gesteld, en geen mens, ook geen verzameling van mensen als een kerkelijke vergadering. Maar zich zo bewust van zijn verantwoordelijkheid voor wat hem was toevertrouwd. Door de Zoon van God zelf. In onze berichtgeving aan de buitenwereld hebben wij dan ook gezet: wij prijzen onze God, dat wij in hem zolang zo'n trouwe en toegewijde prediker van de genade Gods in Jezus Christus mochten hebben. Wij gedenken met dankbaarheid zijn herderlijke zorg en bewogenheid, zijn standvastigheid en volharding. Neen, een groot man, en niet alleen voor Wormer.

Nu kan het vreemd met grote mannen. Er staat natuurlijk niet voor niets in de Schrift, dat er straks mensen zullen zijn, die zeggen: hebben wij niet in uw naam geprofeteerd, en: hebben we niet in uw naam vele krachten gedaan, en dat de Here Jezus zal antwoorden: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van mij, gij werkers der ongerechtigheid. Dat kan ons wat ongelooflijk voorkomen: mensen die zo gepreekt hebben en met zulke krachten, en dan er zelf toch buiten staande. Maar je kunt je natuurlijk allerlei dingen van de Schriften eigen maken, maar net niet het eigenlijke. Van: zelf je heil te zoeken en te hebben in de Here Christus. Voor jezelf het eerst je vertrouwen gesteld te hebben op de Here Jezus, de eigen Zoon van God, als jouw Redder en jouw Verlosser. Al jouw zaligheid klein te zoeken buiten je zelf in Hem.

Nu, ds Doornbos was dan een groot man, maar dit keek er bij hem juist aan alle kanten doorheen. Door heel zijn werk. Zo was hij groot. Hij had het over een zee, die hij zelf bevoer. Hij had het over eten, dat hij zelf met grote happen at. Nederig

de Here Jezus volgende als een zondaar, die genade nodig heeft. Een leider van de gemeente, die geleid moest worden. Maar dat hebben mensen van hem gehoord en dat hebben ze bij hem opgemerkt. Daar hoort ook bij dat zo niet uit zijn op eigen eer. Het blijven in, zo spraken toch velen erover, ... in het gát Wormer. Want je moest toch carrière maken. En dat was niet mogelijk in zo'n onbetekenend dorpje met van die gewone mensen. Ik heb het al wel eens eerder ergens verteld: als predikant van zo'n plaatsje als Wormer kwam je er vroeger, voor de Vrijmaking, in de Gereformeerde kerken niet aan te pas om te preken bijv. in een stad als Amsterdam. Nog niet eens in de „grote” plaats Zaan- dam. Daar heeft ds Doornbos in die tijd één keer per gratie mogen preken, van nood, omdat er iemand door ziekte uitgeval- len was. En ze moesten zeggen dat het goed was. Maar daarna toch maar niet weer.

Maar dat alles deerde hem niet. Daar lag het voor hem niet. Hij had maar één zaak, één doel, één streven. Wat Paulus zo uitdrukt in 2 Cor. 11: want met een ijver, een naijver, een liefdesjaloersheid Gods, als van God zelf, waak ik over u, want ik heb u verbonden aan één man, om u als een reine maagd, dus die zich niet met anderen afgegeven heeft, voor de Here Christus te stellen, haar verloofde. Als Christus maar bij zijn gemeente hier was en de gemeente bij Hem. Hij rijk, zij arm. Hij bekleed met ere, zij nog in lompen. Maar toch als verloofden bij elkaar, verlangend naar elkaar, wachtend op elkaar. Dat allercentraalste van het evangelie.

Maar dat keek door al zijn werk heen. Zo preekte hij, met een wat droog stemgeluid, zodat buitenstaanders wel eens spraken van houten Klaas, maar indringend, bemoedigend, vertroostend, ook onderscheidend en bestraffend. Zo was hij ook in zijn pastorale werk. Trouw en zorgzaam in het kleinste. Bij onweer gauw op de fiets, door datzelfde onweer heen, omdat er in het ziekenhuis een meisje uit de gemeente ligt dat zo bang is voor onweer. Wij zouden zeggen: zo iemand moet maar wat flinker worden. Hij ging erheen.

Maar wat zo al in zijn werk te zien geweest was, dat werd de

laatste tijd nog steeds duidelijk- ker. Je hebt wel dat bij het ouder worden het vermogen om dingen verborgen te houden af- neemt en dat dan door de scheu- ren heen kijkt wie iemand in werkelijkheid was. Niet zo best. Bij hem trokken de scheuren er ook in, maar door de scheuren keek aldoor duidelijker de gelo- vige, die hij was. Alleen maar iemand, die je aldoor dier- baarder kon worden. Hij was natuurlijk een steil man, van twee generaties en drie cultu- ren vóór jou. Maar de laatste tijd van zijn ziekte kwam je steeds dicht bij hem. Er viel aldoor meer in zijn hart te kijken. En het was ontroerend om achter dominee Doornbos aldoor meer te zien de mens, de gelovige mens Klaas Doorn- bos. Een dominee kan wel eens zenuwloos lijken. Wat zich bij alles in je afspeelt, houd je zo- veel mogelijk binnen. Dat zei hij ook vaker: vroeger zeiden de mensen: ds Doornbos heeft geen zenuwen. Hij was, zoals men dan wel zegt: een zekere. Maar nu zag je hem in zijn strijd om te geloven, om zelf te geloven. Te blijven geloven. Zelf. De Here Jezus te blijven volgen. Ook nu die zo lang uit- bleef en hem in zijn lijden en afbraak en ontlustering liet. Elke morgen de pijn, dat Hij er nog niet was. Maar om dan toch zijn Meester lief te hebben en Hem te volgen en zich aan Hem over te geven en toe te vertrou- wen. Maar dan zei hij wel: ik heb het altijd gezegd tegen mensen ook in deze omstandig- heden, maar nu moet ik het zelf ook doen.

Datzelfde kwam je ook op een andere manier tegen. Als het erover ging, dat er mensen bij de gemeente weggeraakt waren. Vooral wat er bij de Vrijma- king is gebeurd heeft diepe wonden bij hem geslagen: een deel van de gemeente, van de kudde kwijt geraakt te zijn. En dan kon hij zeggen: er staat toch: bidt en u zal gegeven wor- den, en vooral het gebed voor een afdwalende broeder of zuster heeft zulke beloften. Heb ik dan niet genoeg gebe- den. Maar zo diep liet hij het Woord van God in zijn eigen le- ven snijden. In zijn eigen le- ven, om het onder het Woord van God te leggen.

Je zit dan te denken: met welke tekst of welk schriftgedeelte raak ik het leven van ds Doorn- bos het allermeest. Maar er is ten aanzien van hem één tekst waar ik aldoor weer bij terecht kom. Die bij onze gesprekken ook vaker een rol speelde. Maar dat is het gedeelte uit 1 Cor. 9 vanaf vs. 24. Daar staat: weet jij niet, dat zij, die in de ren-

baan lopen, allen wel lopen, doch dat slechts één de prijs kan ontvangen. Bij een wedloop gaat het er maar niet om dat je zo maar wat loopt of meeloopt, neen, dat hele lopen is gericht op het behalen van de prijs. Daar hebben ze het van te pakken. Bij de voorbereiding al, met al dat getrain. Dat zegt Paulus ook: en al wie aan een wedstrijd deelneemt beheerst zich in alles. Eigenlijk: ontzegt zich van alles. Maar moet je inderdaad maar bij sporters zien: hoeveel ze zich ontzeggen, aan eten, aan gezelligheid, aan rust. Oefenen en nog eens oefenen. Niet roken, niet drinken. Ik moet er niet aan denken, dat ik dat allemaal zou moeten doen en dat ervoor over hebben om zo'n prijs te halen. Ik vind het een slavernij, dan zie ik zo'n prijs graag bij een ander in de kast.

Maar, zo zal een ander zeggen: wat is dat christenleven een slavernij. Nou inderdaad, het is een slavernij, als het goed is, je bent verslaafd. Aan God en zijn genade. Het is niet meelopen, maar hier zelf zo voor lopen. Er door beheerst zijn.

Paulus vergelijkt het dan verder ook nog met boksen. Maar het loopt dan hierin uit, dat Paulus zegt, die grote Paulus: neen: ik tuchtig, als een bokser, die allereerst bokst tegen mezelf, ik tuchtig mijn lichaam en houd het in bedwang, om het tegen de grond te werken, en dan komt het: om niet na anderen gepredikt te hebben, wellicht zelf afgewezen te worden. Maar dat zat diep in die grote Paulus: zelf de Here Christus te hebben. Daar bij te zijn en daar bij te blijven. Maar dat zat er ook in die grote dominee Doornbos. Een man, die Jezus moest hebben, klein voor Jezus, zijn hart verloren aan Jezus, de enige Redder. Als je nu het diepste van hem wilt zeggen: dit was 'm. Zo'n man en daarom zo'n prediker en zo'n zielzorger. En als je zo'n man hebt als dominee, wat voor geschenk je dan van de Here Christus hebt gekregen. Werkelijk een cadeau van boven. Zo staat het immers in Efeze 4: En Hij, de verhoogde Here Christus, heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars. Wij zouden zeggen: dominees. Zulke dominees. Wat je dan cadeau gekregen hebt.

En hoe je daar je werkelijke dankbaarheid voor toont? Nu dat hebben we boven aan de kaart laten zetten, zoals de kerkeraad die heeft verstuurd: houdt uw voorgangers in gedachtenis, die het Woord van God tot u hebben gesproken; let op het einde, de uitkomst

van hun wandel en volgt hun geloof na. Wat voor een cadeau en wat voor een genade het dan allemaal samen wordt. Als het daar voor ons allemaal samen in zit: zelf te geloven in die Jezus, als de Zoon van God, die jou liefheeft, die zich over jou ontfermt, die jouw Verlosser is. Jij, die in Jezus gelooft en je aan Hem overgeeft en toevertrouwt. Niet meelopen. Zelf lopen. Als die atleten, waarvan jij misschien zegt: wat een slavernij. Verslaafd aan Jezus en aan de genade van God. Dat is de echte eer voor deze, onze dominee. Dat je hem daarin begrepen hebt en hem navorlt.

Ik mag tot slot nog wel iets anders zeggen: Want als je het over ds Doornbos hebt, dan heb je het ook over zijn zuster, zoals die al die jaren zijn trouwe hulp en metgezel was. Ik mag

aan haar adres wel zeggen, dat wij ook haar beschouwen als een grote gave van God aan onze gemeente. Want we zijn ons goed bewust, dat ds Doornbos niet had kunnen doen in de gemeente wat hij gedaan heeft, als zij niet de stille kracht op de achtergrond was, die zij geweest is. Zichzelf eindeloos wegcijferend, om maar dienstbaar te zijn aan haar broer, en aan het evangelie. We willen het graag zeggen, terwijl U er nog bent. De Here, die trouw is en die weet te vergelden, die zal U ook weten te dragen, nu U zo alleen bent komen te staan, na zoveel jaren samen. Dat gat moet wel erg groot zijn. Maar de genade van God is groter. Dat mag U, zelf, ook zelf, weten en geloven. Wij mogen met z'n allen, ieder voor zich, wat weten en geloven. Voor nu en straks, voor dit leven en het toekomstige.

Grote mannen

De laatste tijd bracht de krant enkele malen de visie van vooraanstaande Nederlanders. Visies, die een christenmens niet onberoerd kunnen laten. Waarom niet onberoerd? Omdat deze vooraanstaande Nederlanders in gereformeerde kring zijn geboren, gedoopt en opgevoed, maar voor de kerk verloren zijn gegaan. Voor we naar de juiste titel van deze categorie grijpen kunnen we misschien beter het relaas even aanhoren.

Daar hebben we eerst de oud-minister dr J. den Uyl. Onlangs zou hij in een interview voor de Ikon-radio kritiek hebben geuit op „christenen, die nogal eens pretenderen de betere helft van de samenleving te zijn”. „In vrijwel alle uitingen van christelijke organisatievormen is dat gedrag heel hinderlijk aanwezig. Daar stuit ik elke dag op, het doordringt de samenleving. De christen voelt zich beter dan de heiden. Die uitstraling werkt buitengewoon beklemmend in de samenleving”.

Zo ongeveer zou hij het gezegd hebben en (hoewel hij later enkele correcties aanbracht) zo noteerde de verslaggever zijn woorden. Daargelaten of zijn beschuldigingen waar zijn, kunnen wij zulke uitspraken niet terzijde leggen. De christen heeft de opdracht een zoutend zout te zijn - maar mag van die opdracht geen onderscheiding maken. Dat blijft waar, ook al zou dr Den Uyl zijn beschuldiging gebruiken als een ontlasting van eigen geweten.

Een tweede vooraanstaande persoon in onze willekeurige greep is dr J. van Baal. Eerst regeringsambtenaar in Ned.

DOOR D. W. L. MILO DALMALLY

Oost-Indië, later bestuurder van Bali, Lombok, Medan, werd hij tenslotte gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea. Daar moest hij naar zijn zeggen de Papoea's „zo snel en zo goed mogelijk de 20e eeuw binnenvoeren. Voor velen was dat een stap van millennia”, duizenden jaren cultuursprong. Ze verloren volgens Van Baal alle gevestigde religieuze overlevering en kregen daar iets voor in de plaats, dat hen niet gelukkig maakte:

„Er is geen erger tirannie dan de tirannie van de deugd. De Papoea's moesten en zouden bekeerd worden, zonder recht op hun portie legitieme zonde, waar volgens mij ieder mens recht op heeft. Ze moesten altijd zingen van de eeuwige vreugde, de tijdelijke was er niet bij. De eigen religie” (die der stilte en zucht naar harmonie) „werd hen afgenomen en er werd een stuk schuldbesef voor in de plaats gegeven. Daardoor zijn er mensen puur

Redaktie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redaktie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

door depressie dood gegaan. Wat in het Westen nooit gelukt was: het opbouwen van een waarlijk christelijke, puriteinse maatschappij, dat moesten die arme wilden wel opbrengen”.

De klanken zijn niet nieuw, misschien wel honderd jaar oud. Maar ze worden nog altijd gehoord. Hier uit de mond van een antropoloog, bewogen door medemenselijkheid en iemand die, geboren in Gereformeerd Scheveningen, zijn christelijk geloof heeft zien wegspoelen in het onverbiddelijke regenklimaat van Nieuw Guinea. „Zo'n hondeleven en dan nog de hel - dat kan helemaal niet”.

—☆—

Eveneens werd dit voorjaar een pagina gewijd aan de aftredende president-directeur van Philips, dr W. Dekker. Hij haalde in 4 jaar tijd Philips terug uit de lauwerput, waarin deze magnaat dreigde te verzinken. De letter W. staat voor de naam Wisse en zowel Wisse als Dekker zijn in gereformeerde kringen bekend. Dekker's vader was in touw voor de Christelijk-Nationale Schoolvereniging en voorman van de Anti-revolutionairen ter plaatse. Een armoedzaaiër die hogerop wilde, het type van de rechtlijnige, ijverige calvinistische doorduwer. Zijn zoon Wisse mocht het doel bereiken: hij klom langs alle hiërarchische trappen van het wereldbedrijf tot de top van de piramide. Hij verklaarde: dat hij vroeger zijn vader nooit thuis zag, „alleen op Zondag als we naar de kerk moesten”. Zelf drukt hij vaders sporen want: „hij werkt van 's ochtends kwart over acht tot 's avonds elf. Op Zaterdag is hij in principe vrij. Op Zondagmiddag begint hij al weer aan de stukken voor de vergadering van de Raad van Bestuur op Maandag”.

Hoewel uit het interview niet met zoveel woorden blijkt dat hij het christendom heeft afgeschreven, van de christelijke zondags-zede is hij kennelijk afgestapt. Kortom: een man om trots op te zijn, wanneer hij zijn prachtige talenten gewillig en met vreugde ten dienste van zijn broeders had geschonken - maar iemand die daar blijkbaar tijd noch liefde voor kan opbrengen. Glasgow gaf hem een ere-doctoraat, Leiden bood hem een bijzondere leerstoel, maar de vraag is: biedt de kerk nog wel kansen aan zulke broeders? Zijn de kerkelijk-sociale verhoudingen in kleine ruimten elastisch genoeg voor armoedzaaiers en voor industriële topfiguren, ja die beide?

Enkele jaren geleden werd een gesprek gepubliceerd met minister Mr J. de Ruiter, toen van Justitie, laatstelijk van Defensie. Hij bleek een gereformeerd student geweest te zijn tijdens de vrijmaking, strijdustig en wel, bereid aan te tonen dat er maar één echte ware kerk bestond, die lichtelijk te herkennen was. Totdat hij op een ogenblik ging begrijpen dat dit idee toch al te dol moest zijn, dat men elkaar zo iets niet met droge ogen kan verkopen. En daar ging zijn vertrouwen in de vrijmaking, in de kerkleiders, in de kerkpolitiek, in de kerk.

We behoeven niet te concluderen dat De Ruiter het geloof in Christus' genoegzame lijden verloren heeft. Maar we moeten wel vaststellen, dat de vrijgemaakte kerken, de Nederlands Gereformeerde inclusie, hem kwijt zijn. Er bleef geen plaats voor hem tussen de broeders.

—☆—

Na deze vier namen denk ik aan de velen, die u zelf bent tegengekomen: „van huis uit gereformeerd”, maar wel het huis uit. Mensen die het „in de wereld” ver brachten, verder dachten dan de kerkelijke kolommen, meer in hun mars hadden dan de gemiddelde kerkganger kan waarderen, en hoger op de maatschappelijke ladder klommen dan hun broeders konden beogen. En... die in een eenzaamheid kwamen te staan, waar ze niet meer door liefhebbend-waarschuwend broeders aan de mouw konden worden getrokken. Ook ik trof, bij de instelling die ik 47 jaar gediend heb, verscheidene collega's aan, zelfs die maatschappelijk heel wat hoger geklommen waren dan ik, maar die het

contact met de gereformeerde kerken volledig waren kwijt geraakt.

We kunnen vragen: hebben zij zich te goed geacht voor het kleine kerkje, of zijn ze door het kleine kerkje op een afstand gehouden? Maar een ding lijkt toch duidelijk: zich te goed achten voor het milieu, waarin men is geboren, gedoopt en opgevoed, is nooit een kenmerk van grote mannen geweest. Er zijn onder de vooraanstaande Nederlanders maar heel weinige die hun afkomst uit kleinburgerlijk milieu verloochenden; vele zijn daar trots op. En er is geen enkele reden voor mensen, die het in de wereld ver brachten, om neer te zien op een kerkje dat hun geestelijke voedingsbodem en moeder-melk bood.

—☆—

De vragen komen dus terug bij onszelf. Zijn wij kerkmensen gesteld op „grote mannen”? Aanvaarden wij ze als broeders, als lieden voor wie Christus aan het kruis heeft gehangen? Of zoeken wij een beschut kringetje van gelijkdenkenden, die scherpe grenzen aan hun gemeenschappelijk denken stellen en die alle verdergaande filosofie bij voorbaat in de ban doen?

Onlangs heeft Gereformeerd Nederland een groot denker als dr K. J. Popma door de dood verloren. Maar onze kerken hadden hem al eerder verloren: nadat hij zich publiekelijk bij onze groep had aangesloten, is het hem onmogelijk gebleken in deze keus te volharden. Was het klimaat hem te benauwd? Was de vreze des Heeren gemengd met mensenvrees? Was ons sociale klimaat niet ingesteld op mensen, die er ver uit sprongen?

Ik weet het niet. Maar de vragen mogen ons aan het denken zetten. In de Schrift komen we tal van grote mannen tegen, die mannen Gods bleven al sprongen ze ver boven het gemiddelde uit. Ik denk aan David, koning over het ongedeelde Israël, die zich niet te goed achtte om met het „gemene volk” voor Gods ark te dansen. Ik denk aan Salomo, die wereldvorst, die bij voorbaat al nederig vergeving voor zijn volk vroeg, indien zich dat in de toekomst mocht misgaan. Ik denk aan Job, schatrijk hereboer, die zijn kinderen voor Gods troon bracht voor geval ze Hem zouden dreigen te verlaten, en die weldeed aan weduwen en wezen. Ik denk aan Jo-

zef van Arimathea, achtbaar raadsheer volgens de Bijbel; invloedrijk tinhandelaar die met eigen vloot op Engeland voer, zegt de overlevering; maar niet te goed om de versmade Heiland in zijn tuin te begraven. En natuurlijk denk ik aan Mozes, geadopteerd als Egyptisch prins, mogelijk troonopvolger; die zich één verklaarde met zijn slavenvolk en de gemeenschap der heiligen hoger achtte dan alle weelde aan Farao's hof. En aan Daniël, de tweede man

van een wereldrijk, die de banden met de God van zijn vaderen niet ontgroeid was.

De Bijbel noemt ons vele grote mannen. Ze werden soms aangevochten als Mozes, maar bleven mannen Gods. Ze hielden de God van het verbond vast en derhalve het volk des verbonds. En het volk des verbonds, al kon het de grote mannen niet altijd volgen, kon zich niet van hen ontdoen. **Want dat mocht niet!**

Boekbespreking

Rondom de Bijbel, uitgegeven bij Buijten en Schipperheijn. Red.: C. van Atten, et al. dl. I, de Bijbel.

Voor de meeste catecheten (in onze kerken meestal de plaatselijke predikanten) is het catechisatie-seizoen al weer voorbij. Reden te meer om zich eens af te vragen hoe de lessen verliepen. En voldeed het lesmateriaal? Kortom: het moment om te evalueren.

De tijd, dat de catecheet genoeg had aan de 'Heidelberger' ligt, dacht ik, voor de meesten achter ons. Toch blijft het moeilijk om een goed leerboek te vinden. Eén die anno 1986 bruikbaar is. De nieuwe uitgave van de Catechisatie-leergang „Rondom de Bijbel” lijkt me daarin te voorzien. Deze leergang verschijnt sinds september 1985 als reeks bij Buijten en Schipperheijn. Zij zal bestaan uit 12 deeltjes die in verloop van 4 jaren verschijnen. Het is een losbladige reeks op het formaat van een kleine multiband; zodoende heeft de catecheet ruimte om het materiaal naar eigen inzicht in te delen of aan te vullen.

De leergang komt tot stand door de inbreng van verschillende medewerkers uit de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerken (niet alleen dominees)!

Een van de uitgangspunten voor de samenstellers is dat het materiaal bijbels verantwoord moet zijn. Als doelstelling wordt genoemd: het leren luisteren naar de stem van de Goede Herder die in de Bijbel klinkt. Het is dus in de eerste plaats niet de bedoeling de catechisant een aantal dogmatische waarheden bij te brengen, maar hem/haar te leren gehoor-zamen naar Zijn stem.

In deel I van de reeks wordt dit al meteen duidelijk. Deze lessenreeks gaat over de Bijbel. Er wordt veel informatie gege-

ven over wat voor boek de Bijbel is, over vertalen en vertalingen, e.d. Maar de laatste les draagt een veel persoonlijker karakter. Er wordt nadrukkelijk aandacht besteed hoe we met Gods Woord om kunnen gaan (suggesties worden het genoemd). En die aandacht gaat veel dieper dan 'lees elke dag in de Bijbel'.

Nog een voorbeeld van die concrete persoonlijke aanpak: er wordt niet alleen verteld dat er veel vertalingen van de Bijbel zijn, maar staat ook een opdracht tot vergelijking van vertalingen en een vertaal oefening van Matth. 13: 3-9, met de opdracht: probeer van een woord-voor-woord vertaling goed Nederlands te maken. (blz. 33).

Lumien van Zwieten-Meulink

Redactie ontving

Dr A. N. Hendriks, Kinderen aan de tafel van Christus? - 128 blz., f 18,50; uitg. Van den Berg, Kampen.

Koos Geerds, Het vloeiende land - gedichten: tweede, licht gewijzigde en vermeerderde druk; 44 blz., f 15,-; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Ing. J. F. Munneke, Het historische fundament - 232 blz., f 26,50; uitg. Oosterbaan en le Cointre, Goes.

Jan Kuiper, Open blijft het Raadsel - Gedichten: 48 blz., f 12,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Dr J. Wesseling, De Afscheiding van 1834 in Overijssel: 1834-1869; deel II, De slassis Holten; de classis Ommen; 338 blz., f 55,-; uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Piet Prins, In nacht en stormgedruis: tiende druk; vanaf 10 jaar; 159 blz., f 13,90; uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Christelijke toekomstverwachting (4 - slot)

(Lezing op de Opbouw-vergadering d.d. 24 mei 1986.)

In de vorige drie artikelen over de toekomst van de wereld werd benadrukt dat de Bijbel ons belooft dat de Here die hemel en aarde schiep, trouw blijft aan wat zijn hand begon. Hij belooft de vernieuwing van de wereld en ook schrikwekkende beelden zoals vuur en beving zijn geen belden voor een vernietigde destructie maar voor een verwijdering van het kwaad.

Herscheping

Het zijn juist altijd de gereformeerde Schriftuitleggers geweest die benadrukten dat dat Koninkrijk van God niet een totaal andere werkelijkheid zal zijn, maar een vernieuwde werkelijkheid: een herschepping.

Overal waar wij lezen over de nieuwe hemel en de nieuwe aarde - of zoals in 2 Cor. 5:17 zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping lezen wij niet in het Griekse woord **neos**, wat brandnieuw betekent - zoals een baby - die is echt **neos** - maar wij lezen op al deze plaatsen het Griekse woord **kainos** en dat betekent: **vernieuwd**. Zoals men bij stadsvernieuwing huizen en hele wijken renoveert. Om die reden is het Koninkrijk van God dan ook altijd: **herstel**: een teruggrijpen op Gods oorspronkelijke scheppingsbedoelingen. Nu komt er eindelijk uit wat de Here er van de aanvang af al had ingelegd. Christenen zijn niet een apart soort mensen die anders zijn dan anderen, maar zoals prof. Rookmaaker het ons voorhield: zij zijn pas echt mensen zoals God ze bedoeld heeft. „Christus kwam niet op aarde om mensen christenen te maken, maar om christenen mensen te maken.” Wij worden door Christus tot Gods scheppingsbedoeling bevrijd. **Daarom is er in de gereformeerde traditie** altijd terecht veel nadruk gelegd op de cultuuropdracht van Gen. 1:28 die nu opnieuw mag gaan gelden (vgl. E. Schuurman, Tussen Technische overmacht en menselijke onmacht, blz. 42). Daarom waren de Hugenoten in veel opzichten zulke aardse mensen, wevers, dokters, ambachtslieden, boeren. De aarde is belangrijk en het gewone werk telt, nu het in Christus bevrijd is van zonde en nu het van vergankelijkheid zal worden bevrijd.

Kontinuiteit

Deze bijbels-gereformeerde opvatting is hecht gefundeerd in een vanuit Christus terugdenken naar de aanvangen. Diezelfde gereformeerden zijn echter in hun op Christus gefundeerde visie naar de toekomst toe vaak zwak en kwetsbaar gebleven. Heel vaak zijn zij meegegaan met een soort kosmische ondergangsstemming. W. Aalders die een modern woordvoerder is van deze stroming zegt zelfs letterlijk dat straks het aardse leven zal worden prijsgegeven en opgeofferd als het Koninkrijk van Christus verschijnt, dat een einde zal maken aan de geschiedenis van deze wereld als een doodsproces (zie Schepping en geschiedenis, p. 34, 87). De gereformeerden hebben in de regel veel te zwaar de breuk benadrukt - de diskontinuiteit - tussen deze wereld en de komende wereld. Dat is vanuit hun ge-

DOOR W. G. RIETKERK UTRECHT

zonde visie op de eenheid van verlossing en schepping eigenlijk onlogisch en onbegrijpelijk.

Hoe kan iemand nu konsekvent blijven geloven dat werken in een fabriek en de studie van electrotechniek, kinderen opvoeden en een huis bouwen zinvol is als uiteindelijk toch al ons werk zal verbranden in een laatste wereldbrand?

Wij dienen te benadrukken vanuit de Schrift dat die wereldbrand een heidense gedachte is en dat de jongste dag geen einde maakt aan al ons aardse werk maar dat ze deze zal voleindigen - verheerlijken. Wat wij voor ons persoonlijke leven al wel geloofden mogen wij ook geloven voor onze aarde en de werken daarop.

Ook die zullen worden gerechtvaardigd, geheiligd en verheerlijkt! Hoopvolle en bemoedigende beloften gelden daarvoor. Zij stimuleren ons des te meer tot inzet van deze wereld, die bedreigd wordt door kernsplitsing, dominerend menselijke hebzucht en onverantwoorde uitbuiting.

Ik eindig dit onderdeel met enkele citaten van christendenkers die ons dit benadrukken:

Gegronde verwachting

1. Prof. Berkhof die een boek onder deze titel schreef, legt er dan ook terecht alle nadruk op dat er sprake is van continuïteit in diskontinuiteit. Hij zegt zelfs dat de geschiedenis in de tijd doorgaat in een cultuur die dan gereinigd de vrucht zal zijn van een eeuwenlange beschavingsgeschiedenis. Berkhof ziet die wereldverandering in een analogie met Christus dood en opstanding als hoopvolle toekomst gegeven. Vele gereformeerden vallen hem hierin bij.

2. E. Schuurman zegt in het reeds geciteerde werk op blz. 39: „In de herschepping zal blijken dat ons cultuurwerk tot haar eigenlijke zin komt. **Zelfs Babel zal Jeruzalem worden**” (door mij dikgedrukt) en op blz. 64 „Het is een wonder dat ons tijdelijk werk op een verrassende wijze door God in Zijn eeuwigheidswerk wordt opgenomen.”*)

3. Dit soort verheugende woorden beluister ik ook in de evenwichtige studie van dr. W. van Bruggen „Futurum en eschaton”. Hij zegt terecht dat wie alleen maar nadruk legt op de diskontinuiteit (het eschaton) wel moet vervallen in een ketterij (bijv. wereldmijding) evenzeer als wie alleen maar de continuïteit benadrukt valt in de omge-

keerde dwaalweg van een humanistisch optimisme: zoals wij bij Ter Schegget en de Christenen voor het socialisme waarnemen.

Steigers

Zelf zegt hij: het verbondsdenken in de bijbel leert ons Gods werk en het handelen van de mens niet als concurrerend te zien. Het Rijk van God neemt gestalte in de tijd. Het gaat in de geschiedenis niet op, maar gaat er wel op in. „Al wat gedaan wordt uit liefde tot Jezus dat houdt zijn waarden en blijft eeuwig bestaan... De eeuwenlange beschavingsgeschiedenis was er niet voor niets, maar is bijdrage aan het Rijk Gods, in een werkelijk toedoen”. Alleen wat beneden de maat van het Koninkrijk is valt eruit. (pag. 174). Hij noemt al onze menselijke inzet voor de Here en Zijn Rijk de steigers van het Koninkrijk (pag. 173). Preludium op wat komen gaat, zoals de sacramenten niet alleen maar tekenen zijn van het Rijk, maar ook reeds haar verborgen presentie, zegels van de aanwezigheid van het Rijk hier en nu (pag. 173).

Diskontinuiteit

Toch kan ik best begrijpen dat iemand die tot nu toe goed geluisterd heeft iets heeft gemist en mij zal vragen - maar is deze nadruk op de continuïteit nu niet te veel gebaseerd op een zin uit 2 Petrus 3? Wekt dit niet de indruk alsof de eeuwigheid niets is dan een verlenging van de tijd? In Psalm 102 is sprake van een breuk: diskontinuiteit.

In Ps. 102 wordt toch met even zoveel woorden gezegd dat niet alleen de zonden en het vuil worden gewassen - maar ook dat er een einde komt aan de vergankelijkheid van deze wereld. Dat dingen altijd opbloeien, blinken en verzinken?

In Romeinen 8 wordt deze vergankelijkheid aan de **zonden** verbonden, maar in Ps. 102 en Hebr. 12 lijkt die vergankelijkheid wel meer ook in de aard van de dingen als geschapen dingen verankerd te liggen.

Als dit vergankelijke onvergankelijkheid aandoet - neen, dan wordt de Schepping niet te niet gedaan - immers ook de nieuwe hemel en nieuwe aarde zijn een scheppingswerk van God -, maar wel: dan zijn de eerste dingen voorbijgegaan! Dat lijkt te zien op een vernieuwing van de schepping waarbij de verheerlijking méér is dan alleen een herstel van het oude. De wereld krijgt een heerlijkheid die iets totaal nieuws in zich draagt. Waarover de bijbel alleen in beelden spreekt, zoals het verwisselen van een kleed.

Hoe moet je je een wereld voorstellen die bekleed wordt met de majesteit van de levende God op zo'n wijze dat Zijn eeuwigheid, Zijn goedheid, Zijn majesteit ze direct omvangt? Kunnen wij méér doen dan alléén Openb. 21 en 22 (bijv.) naspreken?

Moderne fysica

In 1982 is een fysicus Leo Brom gepromoveerd in de theologie met een proefschrift over de alom-tegenwoordigheid van God. Hij heeft geprobeerd om met behulp van voorstellingen die ontleend zijn aan de moderne fysica die méérwaard in het begrip verheerlijking onder woorden te brengen.

Verder gaande op ideeën van Karl Heim en C. S. Lewis spreekt hij dan over de méérdimensionaliteit van God.

In de moderne fysica wordt gewerkt met berekeningen die uitgaan van het mogelijk bestaan van meer dimensies dan alleen de 4 dimensionale werkelijkheid die wij kennen. Wij kennen 3 ruimte-dimensies van de lijn, het vlak en de kubus + één tijd-dimensie.

Brom zegt: ik denk dat je moet zeggen dat God een oneindig aantal dimensies heeft inclusief de viering ons bekende.

Welnu: zoals een drie dimensionaal object bijv. een voetbal in een twee dimensionale wereld bijv. een plat vlak alleen als een twee dimensionaal object verschijnt nl. een cirkel, zo verschijnt Christus als de Opgestane Heer in zijn meer dimensionale werkelijkheid binnen onze 4 dimensionale werkelijkheid als een persoon van ruimte en tijd. Maar tegelijk heeft Hij een verheerlijkt, dat is een meer dimensionaal lichaam, wat hieruit blijkt dat Hij plotseling ook bij gesloten deuren verdwijnt.

Mier

Verheerlijking is bij Brom dan ook: deel krijgen aan de meer dimensionale werkelijkheid van God. Dat verstoort en vernietigt onze 4 dimensionale wereld niet, maar draagt die - gereinigd - en gerechtvaardigd in in de meer-dimensionale werkelijkheid van God. Wat dat betekent gaat al ons voorstellingsvermogen te boven. Maar het betekent in ieder geval géén vernietiging van de 4-dimensionale wereld. Het zal juist betekenen dat deze wereld zal delen in Gods onvoorstelbare heerlijkheid. Wij kunnen ons daar geen voorstelling van maken. Evenmin als een mier zich kan voorstellen hoe de wereld er door mensen ogen uitziet. Ik denk dat een mier verbaasd en duizelig zou opkijken als hij dezelfde wereld die hij in een naad tussen 2 plavuizen van de vloer van de Dom in Utrecht zou mogen bezien met de ogen van een mens...

Zo zullen wij straks deze werkelijkheid waar wij met onze beperkte 4-dimensionale blik tegen aan kijken mogen zien met de ogen van God. Dat is nu verheerlijking, verheffing, ontsluiting van de schepping, die een nieuw kosmisch kleed ontvangt en zal delen in de glorie van de meer-dimensionale God.

Slotsom

Kortom - recapitulerend: wij spraken vanmorgen over verheerlijking als belofte voor onze wereld.

Wat leert de bijbel over de toekomst van onze aarde?

Is het christelijk te geloven in de ondergang van deze wereld??

Het antwoord was: **neen**.

De bijbel leert ons nergens dat deze wereld zijn ondergang tegemoet gaat - integendeel God blijft sinds Noach zijn schepping trouw. Het is zelfs zo dat het verbond met Noach voorafgaat aan het genadeverbond met Abraham. Dat laat ons zien dat het 2e: Gods genadeverbond op Sinaï - en door Christus - uiteindelijk juist het behoud van heel Zijn scheppingswerk - de aarde moet dienen.

Daarvan geeft de Schrift ons ook expliciet beloften, in Rom. 8 en 1 Cor. 15, in alle profetische visioenen in het O.T. enz.

Ze worden er ook in de zgn. 3 moeilijke teksten in de Schrift niet tegengesproken en mogen worden samengevat met het woord: verheerlijking.

Onze aarde zal delen in de verheerlijking. Dit betekent:

1. Reiniging als door vuur heen.

Zonde en dood, die er oorspronkelijk niet in behoren, gaan eruit!

Wij zagen ten 2e: het betekent ook:

2. Vereeuwiging: delen in de meer-dimensionale heerlijkheid van God, die alle verstand te boven gaat.

Ten allen tijde impliceert dit het behoud van de aarde en een vreugdevolle toekomst.

Litteratuur

H. Berkhof: Gegrondde Verwachting.

Dr W. van Bruggen: Futurum en eschaton, Calenbach.

Hal Lindsey: „De Heer tegemoet”, Nova press.

Karel Blei: Christelijke toekomstverwachting.

L. J. van den Brom: God alomtegenwoordig (diss.).

Dr E. Schuurman: Tussen technische overmacht en menselijke onmacht. Kok.

Dr G. Ubbink: „De nieuwe aarde”. Zomer en Keuning.

Ds R. J. van Pagée: „Op weg naar de nieuwe aarde”. Kok.

*) Het is dan ook onbegrijpelijk dat dr Karl Blei in zijn boekje Christ. toekomstverwachting E. Schuurman in wezen op een lijn ziet staan met H. Lindsey en zijn visie op een wereldkatastrofe (p. 21). Wel geeft Schuurman hier enige aanleiding toe omdat hij zo terughoudend is in het aangeven hoe die crisis ook een heilbrengende crisis is (zie vervolg van deze lezing, maar zijn hier geciteerde uitspraken spreken een andere taal).

Kerknieuws

Legerpredikant

De Commissie voor de geestelijke verzorging van militairen heeft een beroep uitgebracht op ds W. in 't Hout, predikant van de Ned. Geref. Kerk van Doetinchem/Velp, zich voor onbepaalde tijd beschikbaar te stellen als legerpredikant, ingaande 1 sept. a.s. Ds W. in 't Hout heeft dit beroep aanvaard.

Theologische Studie Begeleiding

Op 30 augustus a.s. begint het nieuwe seizoen voor de Theologische Studie Begeleiding (TSB). Deze begeleiding is opgezet vanuit de Ned. Geref. Kerken en bedoeld voor studenten uit deze kerken, die aan verschillende fakulteiten en hogescholen theologie studeren. Momenteel doen de meeste studenten dat aan de Theologische Hogeschool der Chr. Geref. Kerken te Apeldoorn, waar ook de TSB-bijeenkomsten worden gehouden.

De TSB beoogt: een aanvulling te geven op het studieprogramma vanuit de Ned. Geref. Kerken; de kontakten tussen de studenten en de kerken te bevorderen; de kontakten tussen de studenten onderling te bevorderen.

Gedurende het cursusjaar zijn er 9 bijeenkomsten op zaterdagen, onder leiding van de predikanten H. de Jong, O. Mooiweer en H. Smit. De vergaderingen bestaan altijd uit twee gedeelten, nl. preekvoorstel van één van de studenten + bespreking en lezing + bespreking. Eén keer per jaar wordt een exegesedag gehouden; we buigen ons dan een zaterdag over een bijbelboek of -deel. Evenals vorig jaar wordt ook dit jaar de exegesedag gehouden in samenwerking met het Ned. Geref. Seminarie te Zaandam.

In mei is er altijd het TSB-weekend. Naast de vaste onderdelen (preek en lezing) is er dan gelegenheid de onderlinge kontakten

te verstevigen. Bij de bijeenkomst op 30 aug. a.s. zal er een extra hartelijk welkom zijn voor de 'nieuwe' deelnemers. Dat zijn zij, die dit cursusjaar beginnen met de studie theologie, of zich daarop voorbereiden via een 'vooropleiding'.

Deelname aan de TSB is geen vrijblijvende zaak. Van elke Ned. Geref. student theologie wordt verwacht dat hij/zij actief deelneemt aan het TSB-werk.

Je kunt je opgeven als TSB-deelnemer door te bellen of te schrijven naar de sekretaris van de TSB: M. Janssens, Zevenhuizenseweg 48, 7322 HD Apeldoorn, tel. 055-660558. De deelname is kosteloos.

Uit breder kring

Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte

De jubilerende beweging voor Reformatorische Wijsbegeerte presenteert: Bewegingskongres over „Idealen achter opvoeden”. Het vierde kongres voor lezers van het blad „Beweging” en andere geïnteresseerden zal in het teken staan van het 50-jarig bestaan van de beweging voor Reformatorische Wijsbegeerte.

Onderwerp. Tot kort na de Tweede Wereldoorlog lag het accent van de opvoeding vaak op de overdracht van (dikwijls christelijke) normen en waarden. Onze stijl van opvoeden is sindsdien sterk gewijzigd. In de eerste plaats is er in de visies op het opvoeden een grotere pluriformiteit gekomen. Daarnaast valt er, ook in christelijke kring, een grotere waardering waar te nemen voor de ontplooiing van het karakteristieke, het eigene van het kind. Deze ontwikkeling kan zover gaan, dat elke poging om bepaalde waarden en normen aan het kind over te dragen als „normatief” en „moralistisch” van de hand gewezen worden. Wie in de grote hoeveelheid opvattingen over opvoeding zelf positie wil kiezen; wie zijn of haar kind tegelijk wil helpen zich te ontplooiën en bepaalde normen en waarden hoog te houden, ontkomt er niet aan over vragen achter het opvoeden na te denken. Welke idealen stelt de opvoeder zich voor ogen? Waar komen die idealen vandaan, uit de eigen (geloofs)overtuiging en/of uit de heersende opvattingen in de eigen cultuur? Wat zijn de idealen van de cultuur? Wat kunnen christelijke opvoedingsidealen zijn?

Sprekers:

Twee sprekers in de ochtendbijeenkomst: Prof. dr J. W. van Hulst, emeritus-hoogleraar in de pedagogiek: Inleiding. Drs M. Valenkamp, wetenschappelijk medewerker aan de VU (pedagogiek en filosofie): „Opvoeding en culturoidalen”.

Vier sprekers in de middag, waarvan er naar keuze een beluisterd kan worden: Dr J. Stolk, universitair hoofddocent aan de Vrije Universiteit: over de opvoeding van het verstandelijk gehandicapte kind. Drs W. de Haas, wetenschappelijk medewerker pedagogiek aan de VU: „verhalen vertellen: betovering of ontzuivering?”. Dhr P. D. Hofland, leraar pedagogiek en psychologie aan de PABO te Alkmaar: „de aktualiteit van Kohnstamm”. Dr G. de Lange, hoofd Pedagogisch Instituut te Rotterdam: „Opvoeden in het gezin”.

De dag wordt afgesloten door ex-staatssekreteraris Van Leyenhorst met een kort re-

feraat over christelijke opvoeding en christelijke politiek. Tijd: zaterdag 20 sept. 1986 om 9.30-16.00 uur.

Plaats: Schouwburg Gooiland, Emmastraat 2, 1211 NG Hilversum.

Prijs f 25,-, jongeren tot 25 jaar f 15,-. Alles inkl. lunch en reductiebon van de NS.

Informatie en aanmelding:

Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Postbus 1149, 3600 BC Maarssen, tel. 03465-60945.

Beweging wordt uitgegeven door de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte. Deze stelt zich ten doel het reformatorisch wijsgerige denken te stimuleren en de resultaten daarvan te verbreiden. Op acht universiteiten en hogescholen heeft de stichting bijzonder hoogleraren in dienst.

Christelijk Studiecentrum

„Geloven in de gezondheidszorg” is de titel van een themanummer, uitgegeven door het Christelijk Studiecentrum. Met in dit nummer onder andere: — artikelen over de 'geschiedenis van de gezondheidszorg', 'mensbeelden', 'alternatieve geneeswijzen', 'gewetensbezwaarden'.

Deze artikelen zijn samenvattingen van de inleidingen, gehouden op het congres 'geloof je nog in de gezondheidszorg', dat dit voorjaar heeft plaatsgevonden.

Dit congres werd georganiseerd door 8 organisaties, te weten de Prot. Chr. Artsen Organisatie, het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, de Vrijgemaakt Gereformeerde Studenten Vereniging Rotterdam, de Stichting Ontwikkeling Evangelische Hulpverlening, IFES-NI, de Werkgroep Christen-Fysiotherapeuten, Hospital Christian Fellowship en het Christelijk Studiecentrum.

— literatuurkatern met veel boektitels over medische onderwerpen.

— bespreking van een aantal christelijke medische tijdschriften.

U kunt dit nummer à f 5,- excl. portokosten bestellen bij: Chr. Studiecentrum, Nieuwezijds Voorburgwal 96-I, 1012 SG Amsterdam, tel. 020-257141.

Onder het thema „Kunnen wij mensen maken?” houdt het Chr. Studiecentrum op 13 sept. a.s. een studiedag, waarmee het nieuwe studiejaar geopend wordt.

Spreekers: Dr J. Poortman (biochemicus); Prof. dr J. Schoemaker (gynaecoloog); Drs W. Witkamp (medisch bioloog); Dr F. de Graaf (cultuurfilosoof). Tijd: 10.00-16.00 uur.

Plaats: Aula van de Chr. Scholengemeenschap Pascal, Amsterdam-West (5 min. lopen van het NS-station Amsterdam-Lelylaan).

Toegang vrij. Zelf brood meenemen a.u.b.

Inlichtingen: Chr. Studiecentrum, Nieuwezijds Voorburgwal 96-I, 1012 SG Amsterdam, tel. 020-257141/237076. (U kunt ook een Jaarprogramma aanvragen met een overzicht van de cursussen, studiekringen, enz.).

Onderwijs

De Vereniging van bij het Onderwijs betrokken christenouders (VOCO) en de Vereniging van Chr. Onderwijsgevers, opgericht 1955 (VCO) hopen D.V. op zaterdag, 6 sept. a.s. een gezamenlijk Onderwijscongres te houden in „De Schakel”, Oranjelaan 10 te Nijkerk. Aanvang 13.30 uur.

Spreeker: de heer J. Boelema te Leiden over het onderwerp: „Onderwijs en emancipatie”.

Ruime gelegenheid voor gedachtenwisseling. Het congres zal worden opgeluisterd met muzikale bijdragen van de fam. De Gier.

Informatie en boekentafel aanwezig.

Allen die bij de christelijke school betrokken zijn, zoals ouders, onderwijsgevers, schoolbestuurders enz., en allen wie het christelijk onderwijs ter harte gaat, zijn hartelijk welkom.

Voorafgaande aan het congres zullen beide organisaties 's morgens om half 11 in hetzelfde gebouw afzonderlijk hun jaarvergadering houden.

Student, weet wat je te wachten staat

Met de eindexamens achter de rug zal voor vele jongeren het studentenleven na de zomervakantie een feit worden. In deze nieuwe wereld zullen er ongetwijfeld vragen rijzen met betrekking tot God en het geloof, of iemand nu al gelooft, of dat iemand voor het eerst over God gaat nadenken. Dit is geen nieuwe ontdekking en daarom bestaat er al meer dan 25 jaar een open christelijke studentengroep, de ESB Ichthus.

Het uitgangspunt van Ichthus is de Bijbel, kenmerkend zijn dan ook de wekelijkse bijbelstudiekringen waar met zo'n 6 à 8 mensen gepraat wordt en ervaringen worden uitgewisseld over het geloof. Daarnaast zijn er regelmatig gezamenlijke maaltijden, thema-avonden met een spreker, weekenden en elk jaar een landelijk weekend met alle Ichthus-groepen uit heel Nederland. Tevens worden er

zomerkampen georganiseerd: een wandelaarskamp in België, zeilkampen in Friesland en volgend jaar ook een surfkamp, eveneens in Friesland.

Vanwege het open karakter van Ichthus komen er christenen uit velerlei kerken en gemeenten, en ook niet-christenen voelen zich er al snel thuis. De kringavonden worden dan ook ervaren als inspirerend, afwisselend en gezellig. Ichthus is met zeven andere christelijke studentengroepen aangesloten bij de IFES, een internationale gemeenschap van christenstudenten.

Ichthus is te vinden in alle universiteitssteden en verder in Eindhoven, Tilburg, Wageningen en Zwolle. Wil je meer over Ichthus weten bel of schrijf dan naar de landelijke contactpersoon: Arie Piet, Struisenburgdwaarsstraat 117, 3063 BT Rotterdam, tel. 010-146758.

Haagse Bijbel Leergang

Inschrijving voor nieuwe cursus.

Het bestuur van de vorig jaar opgerichte Haagse Bijbel Leergang deelt mee, dat in september a.s. opnieuw een twee jaar durende leergang zal beginnen. De bedoeling van de leergang is, om in een tijd van toenemende secularisatie gemeenteleden toe te rusten vanuit Gods Woord. Gedacht wordt aan ambtsdragers, catecheten, leerkrachten en anderen die een taak hebben in kerk en school, en aan andere geïnteresseerde gemeenteleden.

Voor het volgen van de leergang is een opleiding ongeveer op HAVO-niveau gewenst.

De leergang omvat per jaar 15 zaterdagmorgens en behelst 8 uur Oude Testament, 8 uur Nieuwe Testament, 7 uur Geloofsleer, 4 uur Ethiek en 3 uur Zending en Evangelisatie.

De kosten bedragen f 100,- per jaar per persoon.

Voor informatie en aanmelding kan men zich wenden tot de secretaris.

Namens het bestuur:

Ds B. van Smeden, voorz.,
J. L. Floor, secr.,
Rietvoordaal 56,
2553 NL 's-Gravenhage,
tel. 070-977337.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementenprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50
per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of
f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

De HERE gaf ons

Klaartje

... ook zij mag bouwen op de vaste grond van Gods beloften en van Gods verbond.

LUUK en HIEKTJE,
MAAIKE, GERDIEN en
DOUWE COMPAGNIE

Zaandam, 1 augustus 1986
Treilerstraat 148

Ede

Wie heeft voor 4e jaars studente
H.B.O.-V. tot ± juli 1987

een kamer te huur?

Graag spoedig reactie op telefoon
010-4702638.

**PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !**

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukwerk

Drukkerij „Steenbergen”

Gevestigd sinds 1901

Postbus 244 — 3700 AE Zeist
Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist — Tel. 03404-22452

(door vakantie pas nu geplaatst)

Na een intens leven is in vrede ontslapen onze lieve moeder, grootmoeder en overgrootmoeder

KLAZINA ANNA DE JONG-ZUURMOND
geboren te Scheveningen 31 augustus 1898
weduwe van Hendrik de Jong

*De Here was haar nabij
in blijde en droeve dagen*

Hellevoetsluis: R. DE JONG
C. DE JONG-STAM
Dinteloord: H. C. SCHOUT-DE JONG
A. SCHOUT
Canada: J. M. DE JONG
H. DE JONG-VOOGD
Amsterdam: H. DE JONG
E. D. DE JONG-WOLDRING
Alblasserdam: A. DE JONG
L. C. DE JONG-DE BORST
Vianen: K. A. DE VISSER-DE JONG
P. DE VISSER
Kleinkinderen en
achterkleinkinderen

13 juli 1986

Huize De Waard kamer 112
Blokweerweg 43, 2953 AA Alblasserdam

De begrafenis heeft inmiddels plaats gevonden op de Algemene Begraafplaats Kerkstraat.

*Hebr. 13 : 7
Houdt uw voorgangers in gedachtenis, die
het Woord van God tot U hebben gesproken;
let op het einde van hun wandel en volgt
hun geloof na.*

Namens de gemeente maakt de raad van de (Ned.) Gereformeerde Kerk te Wormer bekend, dat op 92-jarige leeftijd in den HERE is ontslapen onze emeritus-predikant

KLAAS DOORNBOS

Wij prijzen onze God, dat wij in hem zolang zo'n trouwe en toegewijde prediker van het evangelie van de genade Gods in Jezus Christus mochten hebben.

Wij gedenken met dankbaarheid zijn herderlijke zorg en bewogenheid, zijn standvastigheid en volharding.

We zijn blij, dat hij, mee ook door zijn vele goede publicaties, vele anderen met ons tot zegen is geweest.

We hebben afscheid van hem genomen in een samenkomst, die gehouden is op maandag 4 augustus om 14.00 uur in ons kerkgebouw „de Wijngaard“, Dorpestraat 134a te Wormer. Aansluitend heeft de begrafenis plaats gehad op de algemene begraafplaats te Wormer.

De HERE vertrooste en sterke zijn zuster, die al die jaren zijn trouwe hulp en metgezel was.

Praeses, A. Koers
Scriba, D. J. Dirksmaat

Wormer, 30 juli 1986

GEVOELIG VERLIES

Met groot leedwezen namen wij kennis van het bericht dat na een langdurige ziekte dezer dagen is overleden de heer drs

JOHANNES LUIJKENAAR FRANCKEN

in de leeftijd van 90 jaar.

Dankbaar willen wij ons herinneren hoe hij gedurende vele jaren deel uitmaakte van onze werkgroep. Met volle instemming stelde hij zich achter ons streven naar de totstandkoming van een Schriftgetrouwe Psalmberijming, getuige het feit dat van de 150 berijmingen in het „PSALTER 1980“ er 86 van zijn hand waren. Volle ernst maakte hij met het door onze Stichting gestelde apriori „zo dicht mogelijke aansluiting bij de Bijbeltekst.“ Het gereedkomen van het Psalter 1980 mocht hij beleven. Helaas is - nog niet in vervulling gegaan onze stille verwachting dat het voor jaren her door ons genomen initiatief uiteindelijk zou leiden tot algemeen aanvaarde nieuwe berijming van „de psalmen als liederen des Verbonds“. In ieder geval is het aantal Psalmberijmingen in de loop der eeuwen totstandgekomen, weer met één vermeerderd. De heer Luijkenaar Francken heeft ten deze ook baanbrekend werk verricht. En dat heeft recht op waardering. Daarbij moge het stille aandeel dat zijn vrouw er in had niet worden genegeerd; zij stelde bereidwillig en veelvuldig haar woonruimte beschikbaar voor onze werkgroep.

Stichting ter Verkrijging van een
Schriftgetrouwe Psalmberijming

De jubilerende beweging voor Reformatorische Wijsbegeerte presenteert:

BEWEGINGKONGRES

over

„Idealen achter opvoeden“

Het vierde Bewegingkongres voor iedereen, die Jezus Christus wil volgen en eens wat langer door wil denken over levensvragen.

Dit kongres zal in het teken staan van **het 50-jarig bestaan van de beweging** voor Reformatorische Wijsbegeerte.

Waar gaat het kongres over?

In onze tijd ligt het accent van de opvoeding vaak op de **ontplooiing van het karakteristieke en het eigene van het kind**. Dit accent kan ertoe leiden, dat elke poging om bepaalde (christelijke) waarden en normen aan het kind over te dragen veroordeeld wordt. Het kind mag toch zeker leven met zijn eigen waarden en normen? Christenen staan voor de uitdaging hun eigen positie te bepalen in de wereld van het opvoeden. Dan is het wel nodig om na te denken over **vragen achter het opvoeden**. Vragen als: **Welke idealen stelt de opvoeder zich voor ogen?** Waar komen die idealen vandaan, uit de eigen (geloofs)overtuiging en/of uit de heersende opvattingen in de eigen cultuur? Wat zijn de heersende opvattingen van onze cultuur? Wat kunnen christelijke opvoedingsidealen zijn?

Sprekers: Naast de schrijvers van de artikelen van het augustusnummer van het blad „Beweging“ spreekt **ex-staatssecretaris van Levenhorst** over christelijke opvoeding en christelijke politiek.

Tijd: zaterdag 20 september 1986 om 9.30-16.00 uur.

Plaats: Schouwburg Gooiland, Emmastraat 2, 1211 NG Hilversum. **Prijs:** f 25,—; jongeren tot 25 jaar f 15,—. Alles inclusief lunch en reductiebon van de NS.

Informatie en aanmelding: Zie antwoordstrook. Bellen kan ook: 03465-60945.

Het Bewegingkongres wordt georganiseerd voor lezers van het blad

„BEWEGING“

en andere belangstellenden. **Voor één tientje ontvangt u dit twee maandelijks tijdschrift een jaar lang!** Dan kunt u gelijk meer lezen over andere belangrijke onderwerpen.

Het Bewegingnummer van augustus gaat over het thema van het **Bewegingkongres: „Idealen achter opvoeden“**.

Met:

Drs Martin Valenkamp: „Opvoeding en cultuuridealen“

Prof. dr J. W. van Hulst: „Verkenning van actuele opvoedingproblemen“

Dr J. Stolk: „Een pedagogiek van het verlangen“ (over het verstandelijk gehandicapte kind)

Drs W. de Haas: „Het vertellen van verhalen aan kinderen“

Dr P. D. Hofland: „De aktualiteit van Kohnstamm“

Dr G. de Lange: „Opvoeden in het gezin“

ANTWOORDSTROOK

(opsturen in open envelop naar: Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Antwoordnummer 33, 3600 VB Maarssen; postzegel plakken mag wel, hoeft niet)

naam

adres

postcode + woonplaats

☐ ik neem een kennismakingsabonnement op Beweging (eerste jaar f 10,— daarna f 25,— per jaar)

☐ ik geef mij op voor het bewegingkongres over „idealens achter opvoeden“ op 20 september (f 25,—, jongeren tot en met 25 jaar f 15,—, inkl. lunch en NS-reductiebon)

☐ ik geef mij op voor het bewegingkongres over „idealens achter zoen.“ (Opb. 4)